

C/2024/876

6.2.2024.

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES un programma 2030. gadam:
stiprināt ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanu”**

(izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Spānijas pieprasījuma)

(C/2024/876)

Ziņotāja: **Maria NIKOLOPOULOU**

Līdzziņotāja: **Antje GERSTEIN**

Atzinuma pieprasījums	Padomes prezidentvalsts Spānijas vēstule, 14.4.2023.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants.
Atbildīgā specializēta nodaļa	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	2.10.2023.
Pieņemts plenārsesijā	25.10.2023.
Plenārsesija Nr.	582
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	172/2/2

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Satraukumu raisa ANO īpašais ziņojums par progresu virzībā uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem, kas liecina, ka termiņa vidusposmā visā pasaulē atpaliekam no daudzu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanas grafika ⁽¹⁾. Minētajā ziņojumā norādīts, ka aptuveni 140 mērķu un ar tiem saistīto datu sākotnējais novērtējums liecina, ka tikai aptuveni 12 % gadījumu grafiks tiek ievērots; gandrīz puse mērķu, kuru sasniegšanā gan vērojams progress, mēreni vai ievērojami atpaliek no grafika, un aptuveni 30 % mērķu sasniegšanā vai nu nav novērota nekāda kustība, vai arī to rādītāji ir nokrituši zem 2015. gadā fiksētās robežvērtības.

1.2. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atkārtoti norāda: neraugoties uz to, ka Komisija ilgtspējīgas attīstības mērķus uzskata par politisko pamatnostādņu nozīmīgu elementu, Eiropas Savienībai ir vajadzīga integrēta, visaptveroša stratēģija ar vērienīgiem ilgtermiņa mērķiem un plāniem, lai Eiropas un pasaules līmenī paātrinātu progresu virzībā uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Tā vietā, lai gan sasniegt atsevišķus mērķus, Eiropas Savienībai būtu jāizraugās holistiska pieeja, kas dotu iespēju samazināt savu politikas pasākumu un ilgtspējīgas attīstības instrumentu sarežģītību.

1.3. EESK uzsver, ka Komisijai ir jāpauž ilgtermiņa politiska apņemšanās, kam jāturpinās arī pēc šā pilnvaru perioda beigām. Tai jāapņemas iesaistīt ieinteresētās personas agrīnā darba kārtības izstrādes un plānošanas posmā, nodrošināt citu iestāžu pārstāvību un pienācīgus resursus, lai garantētu pilsoniskās sabiedrības organizāciju jēgpilnu un iekļaujošu līdzdalību. Ilgtspējīgas attīstības mērķiem ir jābūt ilgtermiņa saistībām pat pēc 2030. gada.

1.4. EESK uzsver, ka centienos sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus ir jāiesaista pilsoniskā sabiedrība, publiskais un privātais sektors, zinātnieki un jaunatnes un sieviešu organizācijas. Ņemot vērā pozitīvos rezultātus, ko EESK nesen guvusi, veicinot pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedokļa atspoguļošanu ES brīvprātīgajā pārskatā, mudinām Komisiju kopā ar EESK veidot telpu regulāram un strukturētam pilsoniskās sabiedrības dialogam, kurā piedalītos uzņēmumi, arodbiedrības un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas darbojas uz vietas.

1.5. EESK uzskata, ka citi svarīgi faktori, kas paātrina virzību uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem, ir sabiedrības atbalsts, proporcionāli sadalot pārkārtošanās izmaksas un ieguvumus, proaktīva komunikācijas stratēģija pret 2030. gada programmas pretiniekiem, papildu ieguldījumi un ilgtspējīgas attīstības mērķu saskaņošana ar Eiropas pusgadu, multilaterālisms un spēcīgas ilgtspējīgas attīstības mērķu/zaļā kursa diplomātijas veidošana. Nav pieļaujams, ka uzņēmumi, darba ņēmēji vai pārējā sabiedrības daļa nespēj segt pārkārtošanās izmaksas.

⁽¹⁾ ANO, Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (2023. gada maijs), *Special edition: progress towards the Sustainable Development Goals Report of the Secretary-General*, Ņujorka, ASV.

2. Eiropas Komisijas viedoklis par pašreizējo stāvokli

2.1. Eiropas Komisija uzskata, ka ilgtspējīgas attīstības mērķi ir svarīga daļa no priekšsēdētājas Ursula von der Leyen politiskajām pamatnostādnēm un Eiropas Komisijas gada darba plāniem⁽²⁾. Lai varētu sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus, Komisija ievēro "visas pārvaldības pieeju" un piešķir tiem prioritāti ES tiesību aktos, politikā un finansējumā⁽³⁾,⁽⁴⁾.

2.2. Eiropas Komisija 2023. gada jūlijā nāca klajā ar pirmo ES brīvprātīgo pārskatu, kurā atkārtoti pauž ES apņemšanos īstenot Programmu 2030. gadam un atspoguļo pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu. Pārskatā izvērtēts ES progress virzībā uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem gan Savienībā, gan trešās valstīs⁽⁵⁾.

2.3. Eurostat 2023. gada ziņojumā "Sustainable development in the European Union – monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context" norādīts uz progresu, ko ES panākusi pēc 2015. gada. Lielākajā daļā jomu progress bijis mērens, taču gūti būtiski panākumi virzībā uz trim konkrētiem mērķiem⁽⁶⁾. Tomēr vairāku krīžu, tostarp Covid-19 pandēmijas, klimata krīzes un Ukrainas kara dēļ dažās jomās progress kopš 2020. gada ir palēninājies un pat sācies regress. Covid-19 krīzes ietekmi jau atspoguļo dati, taču pašlaik analizēt varam tikai Ukrainā notiekošā kara īstermiņa ietekmi. Kopumā ir panākts ievērojams progress dažu sociālekonomisko mērķu sasniegšanā, un ir jāpieliek lielākas pūles, lai nodrošinātu vides aizsardzību un resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

Jāpanāk straujāks progress virzībā uz 13. IAM, 15. IAM un 17. IAM

2.4. Kaut gan tiek lēsts, ka siltumnīcefekta gāzu neto emisijas jau samazinātas par 30 %, klimatrīcības jomā (13. IAM) ir jāvelta vairāk pūļu nekā iepriekšējos gados, lai līdz 2030. gadam sasniegtu vērienīgo 55 % mērķrādītāju⁽⁷⁾.

2.5. Nelieli uzlabojumi vērojami tādā jomā kā dzīvība uz zemes (15. IAM), un ir jāvelta vairāk pūļu, lai apturētu zemes un bioloģiskās daudzveidības degradāciju. Ražošanas procesi Eiropas Savienībā ir konsekventāk jāpārskata, jāuzlabo un jāveido inovatīvāk, un patērīna modeļi ir jāvirza uz reāliem ilgtspējīgiem risinājumiem visos Eiropas un globālo piegādes ķēžu līmeņos.

2.6. Progress tādā jomā kā partnerības mērķu sasniegšanai (17. IAM) ir drīzāk negatīvs, un uzlabojumi vērojami tikai divās jomās: imports no jaunattīstības valstīm un to māsaimniecību īpatsvars, kurām ir ātrdarbīgs internets⁽⁸⁾. ESAO dati⁽⁹⁾ liecina, ka līdzekļu daļa, kas tiek piešķirta oficiālajai attīstības palīdzībai, lielākajā daļā ES valstu ir nepietiekami liela, un tās nav guvušas panākumus virzībā uz to, lai līdz 2030. gadam sasniegtu 0,7 % no NKI atvēlēšanu oficiālajai attīstības palīdzībai⁽¹⁰⁾.

⁽²⁾ Eiropas Komisija, 2023. gads, ES globālā pieeja ilgtspējīgas attīstības jomā.

⁽³⁾ Eiropas Komisija, 2023. gads, ES brīvprātīgais pārskats par Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam īstenošanu.

⁽⁴⁾ SWD(2020) 400 final: Delivering on the UN's Sustainable Development Goals – A comprehensive approach.

⁽⁵⁾ Eiropas Komisija, 2023. gads, ES brīvprātīgais pārskats par Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam īstenošanu.

⁽⁶⁾ Eurostat, 2023, Sustainable development in the European Union – monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context, 2023 edition.

⁽⁷⁾ Eurostat, 2023, Sustainable development in the European Union – monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context, 2023 edition.

⁽⁸⁾ Eurostat, 2023, Sustainable development in the European Union – monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context, 2023 edition.

⁽⁹⁾ <https://data.oecd.org/oda/net-oda.htm>.

⁽¹⁰⁾ Eurostat, 2023, Sustainable development in the European Union – monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context, 2023 edition.

2.7. Eiropas Revīzijas palātas īpašajā ziņojumā par ES klimata un enerģētikas mērķrādītājiem ⁽¹¹⁾ teikts, ka maz pazīmju liecina par vērienīgo ES mērķrādītāju pārvēršanu pietiekami aktīvā rīcībā, kas dotu iespēju sasniegt 2030. gada mērķrādītājus, kuri saistīti ar Eiropas zaļo kursu, paketi "Gatavi mērķrādītājam 55 %" un REPowerEU.

Progress virzībā uz pārējiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem

2.8. Eiropas Savienībā panākts ievērojams progress pienācīgas kvalitātes nodarbinātības un ekonomiskās izaugsmes nodrošināšanā (8. IAM) ⁽¹²⁾. Eiropas Savienībā 2022. gadā bija rekordaugsts nodarbinātības līmenis (74,6 %), un tā sekmīgi virzās uz 2030. gada mērķrādītāju. To jauniešu skaits, kuri nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, 2022. gadā bija visu laiku mazākais, un 2030. gada mērķrādītājs (9 %) ir sasniedzams. Investīcijas 2022. gadā turpināja ievērojami pieaugt un sasniedza augstu rādītāju, proti, 23,2 % no IKP ⁽¹³⁾.

2.9. Nabadzības mazināšanas jomā (1. IAM) ES līdz 2019. gadam sasniedza uzlabojumus visās nabadzības dimensijās, un tāpēc arvien vairāk cilvēku spēj apmierināt savas pamatvajadzības. Kopš 2020. gada nabadzības mazināšanas rādītājs lielā mērā ir pārāk zems, un nabadzības rādītāji ES dalībvalstīs ievērojami atšķiras. Nabadzība un sociālā atstumtība īpaši skar bērnus un jauniešus ⁽¹⁴⁾.

2.10. Progress dzimumu līdztiesības jomā (5. IAM) ir salīdzinoši straujš ⁽¹⁵⁾. Vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības ir samazinājušās, un arvien vairāk sieviešu ieņem vadošus amatus. Tomēr, lai gan dzimumu nevienlīdzība nodarbinātības jomā ir samazinājusies, ir vajadzīgs straujāks progress, lai sasniegtu 2030. gada mērķi. Savukārt vīrieši joprojām atpaliek no sievietēm terciārās izglītības ieguvē.

2.11. ES guvusi labus panākumus nevienlīdzības mazināšanā (10. IAM), kvalitatīvas izglītības nodrošināšanā (4. IAM), miera, tiesiskuma un spēcīgu iestāžu izveidē (16. IAM), labas veselības un labklājības veicināšanā (3. IAM) un rūpniecības, inovācijas un infrastruktūras attīstības veicināšanā (9. IAM) ⁽¹⁶⁾. Tomēr progress tādās jomās kā atbildīgs patēriņš un ražošana (12. IAM), ilgtspējīgas pilsētas un kopienas (11. IAM), dzīvība ūdenī (14. IAM), bada novēršana (2. IAM) un tīrs ūdens un sanitārija (6. IAM) ⁽¹⁷⁾ ir bijis mērens. Turklāt, kaut arī ir panākts mērens progress cenas ziņā pieejamas un tīras enerģijas jomā (7. IAM), jaunākie dati neatspoguļo Ukrainā notiekošā kara ietekmi uz enerģētiku, kā minēts 2023. gada Eiropas pusgada pavasara paketē ⁽¹⁸⁾.

Plašākas starptautiskas ietekmes sekas

2.12. ES ir arī guvusi panākumus centienos radīt pozitīvu plašāku ietekmi, proti, bruto pievienoto vērtību (BPV), un vienlaikus samazināt izejvielu neto importu ⁽¹⁹⁾.

⁽¹¹⁾ Īpašais ziņojums 18/2023 – "ES klimata un enerģētikas mērķrādītāji: 2020. gada mērķrādītāji ir sasniegti, bet maz pazīmju, ka darbības, kas vērstas uz 2030. gada mērķrādītāju sasniegšanu, būs pietiekamas".

⁽¹²⁾ Eurostat, 2023, Sustainable development in the European Union – monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context, 2023 edition.

⁽¹³⁾ Eurostat, 2023, Sustainable development in the European Union – monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context, 2023 edition.

⁽¹⁴⁾ Eurostat, 2023, Sustainable development in the European Union – monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context, 2023 edition.

⁽¹⁵⁾ Eurostat, 2023, Sustainable development in the European Union – monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context, 2023 edition.

⁽¹⁶⁾ Eurostat, 2023, Sustainable development in the European Union – monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context, 2023 edition.

⁽¹⁷⁾ Eurostat, 2023, Sustainable development in the European Union – monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context, 2023 edition.

⁽¹⁸⁾ Eiropas Komisija, 2023. gads, 2023 European Semester: Spring Package.

⁽¹⁹⁾ Eurostat, 2023, Sustainable development in the European Union – monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context, 2023 edition.

2.13. Runājot par turpmākajiem politikas pasākumiem, jāpiebilst, ka ES jābūt piesardzīgai, lai tās politikas risinājumi neradītu jaunu negatīvu starptautisko ietekmi, kas saistīta ar tās patēriņu (enerģija, emisijas, izejvielas, pārtika vai patēriņa preces utt.).

3. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedoklis par pašreizējo stāvokli

3.1. Pārsteigumu nerada tas, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir kritiskāks viedoklis; tas lielā mērā izskaidrojams ar to, ka minētajos ziņojumos iekļauti arī neoficiāli dati no ticamiem avotiem, piemēram, *Transparency International*, izmantots plašāks rādītāju loks un vairāk ņemta vērā ES ietekme uz citām valstīm.

3.2. Šajā saistībā EESK norāda uz pilsoniskās sabiedrības organizāciju pausto viedokli, ka pēc trim secīgiem krīzes gadiem IAM sasniegšana ir nopietni apdraudēta. Jaunākajā ziņojumā par ilgtspējīgu attīstību ⁽²⁰⁾ un ANO ģenerālsēkretāra ziņojumā norādīts, ko šīs krīzes būtiski aizkavējušas IAM sasniegšanu un cilvēces attīstību visā pasaulē. Tomēr laikā, kad pieaugusi ģeopolitiskā spriedze un novājināts multilaterālisms, ir būtiski atzīt IAM un ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam milzīgo vērtību, jo tā ir visaptverošs un vērienīgākais globālais ceļvedis uz ilgtspējīgu sociālekonomisko labklājību planētas iespēju robežās. Ilgtspējīgas attīstības mērķu pamatā esošo principu neievērošana varētu izraisīt citas krīzes, un tāpēc Eiropas Savienībai vēl jo svarīgāk ir divkāršot savus centienus un izmantot IAM kā orientieri vērienīgākiem iekšējiem mērķiem un aktīvākam ārējam dialogam un sadarbībai.

3.3. Vairākos ziņojumos nesen minēti globālā līmenī vērojami trūkumi pasaules un Eiropas ilgtspējīgas attīstības jomā. Satraukumu raisa ANO īpašais ziņojums par progresu virzībā uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem, kas liecina, ka termiņa vidusposmā visā pasaulē atpaliekam no daudzu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanas grafika ⁽²¹⁾. Minētajā ziņojumā norādīts, ka aptuveni 140 mērķu un ar tiem saistīto datu sākotnējais novērtējums liecina, ka tikai aptuveni 12 % gadījumu grafiks tiek ievērots; gandrīz puse mērķu, kuru sasniegšanā gan vērojams progress, mēreni vai ievērojami atpaliek no grafika, un aptuveni 30 % mērķu sasniegšanā vai nu nav novērota nekāda kustība, vai arī to rādītāji ir nokrituši zem 2015. gadā fiksētās robežvērtības.

3.4. Pilsoniskās sabiedrības ziņojumi, kuru pamatā ir pieejamie dati par attīstības tendencēm, liecina, ka ES pat pirms pandēmijas atpalika no visu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanas grafika. Progress, kas jau tā nebija pietiekams, 2020. gadā apstājās ⁽²²⁾. Pašlaik ES sekmīgi virzās uz to, lai sasniegtu aptuveni 66 % no ziņojumā par Eiropas ilgtspējīgu attīstību minētajiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem ⁽²³⁾. Progress 20 % rādītāju sasniegšanā ir ierobežots, un 13 % rādītāju sasniegšanā vērojams regress. ES saskaras ar būtiskām problēmām tādās jomās kā atbildīgs patēriņš un ražošana, ilgtspējīgas pārtikas sistēmas, klimatrīcība un sauszemes un jūras ekosistēmu veselība (2. IAM un 12.–15. IAM). Valstīm turklāt ir nevienāds sniegums virzībā uz 9. IAM (Rūpniecība, inovācija un infrastruktūra).

3.5. Jāpiebilst arī, ka pēdējos divos gados vairākās dalībvalstīs palielinājusies nevienlīdzība, un par to liecina progresa trūkums daudzās ES līmeņa indeksa "Nevienu neatstāt novārtā" (*Leave No One Behind (LNOB) Index*) dimensijās ⁽²⁴⁾. Eiropā 17. IAM (Partnerības mērķu sasniegšanai) sasniegšana ir sarežģīta, daļēji tāpēc, ka tikai četras ES dalībvalstis ir sasniegušas mērķi 0,7 % no sava nacionālā kopienākuma atvēlēt oficiālajai attīstības palīdzībai.

⁽²⁰⁾ Sachs, J.; Lafortune, G.; Kroll, C.; Fuller, G.; Woelm, F., *Sustainable Development Report 2022: From Crisis to Sustainable Development: The SDGs as Roadmap to 2030 and Beyond*, Cambridge University Press: Kembriža, AK, 2022. gads.

⁽²¹⁾ ANO, Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (2023. gada maijs), *Special edition: progress towards the Sustainable Development Goals Report of the Secretary-General*, Ņujorka, ASV.

⁽²²⁾ Lafortune, G., Fuller, G., Bermont Diaz, L., Kloke-Lesch, A., Koundouri, P., Riccaboni, A. (2022. gads), *Achieving the SDGs: Europe's Compass in a Multipolar World. Europe Sustainable Development Report 2022*, SDSN un SDSN Europe, Parīze, Francija.

⁽²³⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Piemērotāki rādītāji ilgtspējīgas attīstības mērķu novērtēšanai – pilsoniskās sabiedrības ieguldījums" (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 440, 6.12.2018., 14. lpp.).

⁽²⁴⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Piemērotāki rādītāji ilgtspējīgas attīstības mērķu novērtēšanai – pilsoniskās sabiedrības ieguldījums" (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 440, 6.12.2018., 14. lpp.).

3.6. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas arī konstatējušas, ka daži ES politikas pasākumi un instrumenti, piemēram, ES sociālā pīlāra rīcības plāns ⁽²⁵⁾ un Eiropas zaļais kurss ⁽²⁶⁾, nav pienācīgi saskaņoti ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem ⁽²⁷⁾. Tās arī atkārtoti norāda uz pilsoniskās sabiedrības dalībnieku nepietiekamo iesaisti ilgtspējīgas attīstības mērķu uzraudzībā un īstenošanā Eiropas Savienībā.

4. Īstenojami politikas pasākumi: būtiski faktori, kas veicina ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu

4.1. EESK pauž bažas par ES tiesību aktu sadrumstaloto pieeju ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai. Tā vietā Eiropas Savienībai un dalībvalstīm ir vajadzīga integrēta, visaptveroša stratēģija, lai varētu sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus Eiropas un pasaules līmenī. Lai varētu vienkāršot ilgtspējīgas attīstības politikas pasākumus un efektīvi sadarbotos ar iedzīvotājiem un zinātniekiem, EESK aicināja pieņemt visaptverošu stratēģiju ⁽²⁸⁾ ar holistisku pieeju, nevis sadalīt mērķus un censties tos sasniegt atsevišķi.

4.2. Vajadzīgi mērķi, termiņi un ceļveži, lai precizētu, kā ES plāno sasniegt 17 ilgtspējīgas attīstības mērķus. Tā varētu balstīties uz operatīvāku pieeju, piemēram, tādu kā “Six Transformations” ⁽²⁹⁾, ar kuru visi ilgtspējīgas attīstības mērķi tiek sakārtoti sešās pamatīgas pārveides grupās. Katrs pārveides process ir saskaņots ar valdības organizāciju un raksturo būtiskas pārmaiņas sociālajās, ekonomiskajās, politiskajās un tehnoloģiskajās struktūrās. Šīs pārmaiņas balstās uz apritīguma principu un principu “nevienu neatstāt novārtā”. Šis satvars ir pielāgots Eiropas apstākļiem ⁽³⁰⁾, lai sniegtu funkcionālu un viegli izplatāmu vēstījumu un palīdzētu izmantot sinerģiju un panākt kompromisus starp mērķiem un uzdevumiem. EESK uzskata, ka tā ir interesanta pieeja, kurai vajadzēt pievērst vairāk uzmanības un kura varētu kalpot par IAM operacionalizēšanas kritēriju. Ļoti svarīgi ir arī regulāri atjaunināt plānu un pastāvīgi saglabāt mērķus pat pēc 2030. gada.

4.3. Arī citi politikas pasākumi, kas pirmajā mirklī nav tieši saistīti ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, var veicināt iedzīvotāju ilgtspējīgāku un vienlaikus labāku dzīvesveidu, un tas vēl vairāk veicinās ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu. Piemēram, darba laika politika (grafiku, darba laika, atpūtas laika un citu cilvēka dzīves laika aspektu organizēšana) un pilsētplānošana varētu uzlabot skolu un darba rādītājus, dot iespēju apvienot ģimenes un darba dzīvi, attīstīt viedākas pilsētas ar atbilstošām sabiedriskā transporta sistēmām utt. Pat ja šie politikas pasākumi ir jāplāno un jāīsteno reģionu un valstu līmenī, tiem tomēr ir jāatbilst arī ES politikas mērķiem. Īpaša uzmanība jāpievērš pilsētu un lauku apvidu teritoriālās nelīdzsvarotības mazināšanai, lai nepieļautu iedzīvotāju skaita samazināšanos un lauku apvidu pamešanu.

4.4. Būtu jāizmanto arī publiskās pārvaldības prakse un procedūras, it īpaši publiskais iepirkums, un regulatīvās ietekmes novērtējumi, lai novērstu neparedzētas iekšējo politikas pasākumu sekas. Uz patēriņu balstīti mērķi, uztura politikas un energoefektivitātes pasākumi un inovācija var sekmēt centienus ierobežot plašāku ietekmi uz pārtikas, minerālu un citu preču piegādes ķēdēm. Šāds politikas pasākumu kopums būtu jāatbalsta ar skaidru komunikācijas stratēģiju, vajadzības gadījumā izpildes mehānismiem un visaptverošām datu sistēmām ES, valstu, rūpniecības un uzņēmumu līmenī.

4.5. Lai ilgtspējīgas attīstības mērķus varētu sasniegt, tie ir jālokalizē. Panākumu atslēga būs vietējā un reģionālā līmeņa dalībnieki, kas apņemas sasaistīt politikas pasākumus ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Šī lokalizācija ir jāatbalsta ar efektīviem pārvaldības pasākumiem dažādos līmeņos. Līdztekus IAM integrēšanai vietējos attīstības plānos būtu jāievieš stimuli, lai mudinātu publiskā un privātā sektora ieinteresētās personas sadarboties, ieviest jauninājumus un kopīgi izstrādāt risinājumus, izmantojot daudzozaru pieeju.

⁽²⁵⁾ Starptautiskā Arodbiedrību konfederācija (ITUC), 2023. gads. *Halfway to 2030: A trade union take on the EU and the SDGs*. <https://www.ituc-csi.org/halfway-to-2030-a-trade-union-take-on-the-eu-and-the-sdgs?lang=en>.

⁽²⁶⁾ Koundouri, P., et al (2022). *Financing the Joint Implementation of the SDGs and the European Green Deal. 2nd report of the SDSN Senior Working Group on the European Green Deal*. SDSN Europe.

⁽²⁷⁾ SDG Watch Europe (2023. gads). *How far is Europe from achieving the SDGs? Civil Society Spotlight Report*. <https://sdgwatcheurope.org/imagining-europe-beyond-growth/>.

⁽²⁸⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Piemērotāki rādītāji ilgtspējīgas attīstības mērķu novērtēšanai – pilsoniskās sabiedrības ieguldījums” (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 440, 6.12.2018., 14. lpp.).

⁽²⁹⁾ <https://resources.unsdsn.org/six-transformations-to-achieve-the-sustainable-development-goals-sdgs>.

⁽³⁰⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Piemērotāki rādītāji ilgtspējīgas attīstības mērķu novērtēšanai – pilsoniskās sabiedrības ieguldījums” (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 440, 6.12.2018., 14. lpp.).

Dialoga sistematiska uzraudzība un ticamas datubāzes izveide

4.6. Eiropas politikas veidošanas centrā vajadzētu būt spēcīgām daudzpusējām ieinteresēto personu partnerībām un zinātniski pamatotiem risinājumiem. Uz klausot un ņemot vērā idejas un bažas, ko pauž uzņēmumi, arodbiedrības un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kuras darbojas uz vietas un kurām ir skaidrs priekšstats par ekonomiku un sabiedrības vajadzībām, tiks paātrināts process un novērsti trūkumi jaunu politikas pasākumu īstenošanā.

4.7. ES brīvprātīgā pārskata izstrādē EESK bija svarīga loma, jo tā apkopoja pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedokļus, kas pēc tam tika iekļauti galīgajā dokumentā. Ņemot vērā sekmīgo sadarbību šā uzdevuma izpildē, EESK mudina Komisiju kopā ar EESK veidot piemērotu telpu pilsoniskās sabiedrības strukturālai iesaistei ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā. Tāpēc ir svarīgi, lai Komisijai būtu ilgtermiņa politiska apņēmība, kas nepārtrūktu tās pilnvaru perioda beigās un paredz iesaistīt ieinteresētās personas agrīnā darba kārtības izstrādes un plānošanas posmā, nodrošināt citu iestāžu pārstāvību un pienācīgus resursus, lai garantētu pilsoniskās sabiedrības organizāciju jēgpilnu un iekļaujošu līdzdalību. Būtu lietderīgi arī sadarboties ar nozīmīgām grupām un citām ieinteresētajām personām un to reģionālajiem koordinatoriem, lai paustu viņu viedokli ES un ANO struktūrām un palielinātu dažādu nozīmīgu grupu un citu ieinteresēto personu prasību pamanāmību ⁽³¹⁾.

4.8. Norādot uz 39. priekšlikumu konferences par Eiropas nākotni galīgajā ziņojumā, EESK rosina izmantot tās unikālo lomu ES iestāžu struktūrā, lai veicinātu un vadītu pilsoņu paneldiskusijas, kas saistītas ar centieniem uzlabot ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu. EESK ir pārliecināta, ka deliberatīvi demokrātiskie procesi var uzlabot politikas pasākumus un stiprināt ekonomisko un sociālo kohēziju, it īpaši tik grūtā pārkārtošanās laikā. Jaunatnei un izglītībai ir būtiska nozīme ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā, jo jauniešus visvairāk ietekmēs pašreizējie lēmumi un viņi arvien vairāk bažijas par nākotni.

4.9. Jaunatnes un sieviešu organizācijām ir ļoti būtiska nozīme ilgtspējīgas attīstības veicināšanā, un vajadzētu tām dot plašākas iespējas ilgtspējīgas attīstības mērķus pārvērst valsts, reģionu un vietējos politikas pasākumos. Eiropas Savienībai būtu jāpalielina Eiropas jaunatnes un sieviešu ietekme uz IAM politiku un lēmumu pieņemšanu visos līmeņos, sekojot līdzi jaunā iedzīvotāju iesaistes piemēriem Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejā, kas nodrošina jaunā iedzīvotāju delegāciju dalību Pušu konferencēs un rīko jaunā iedzīvotāju Klimata un ilgtspējas apaļā galda sanāksmes.

4.10. Laba politikas veidošana balstās uz ticamiem datiem: Eiropai, arī domājot par ārējām attiecībām ar partnervalstīm, kas nav ES dalībvalstīs, ir svarīgi uzraudzīt un novērtēt progresu virzībā uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem. EESK aicina Eurostat sistematiski iekļaut Eiropas pusgada snieguma datus savā ilgtspējīgas attīstības mērķu datubāzē, lai labāk novērtētu Eiropas Savienības sniegumu virzībā uz šiem mērķiem. Eurostat arī turpmāk jābūt oficiālajam datu avotam, bet tam ir arī jāuzlabo un jāapsver novatoriskāka pieeja rādītājiem. Arī pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir ļoti specifiski un ļoti vērtīgi dati; politikas veidotājiem attiecīgajā gadījumā tie būtu jāņem vērā.

4.11. EESK pauž pārstiegumu par to, ka Komisijas analīzes pamatā ir dati par 2019. gadu, it īpaši saistībā ar 1. IAM, kas attiecas uz nabadzību. Kopš tā laika piedzīvotas daudzas krīzes, t. i., Covid-19, procentu likmju pieaugums, augstā inflācija un enerģijas cenas, kā arī citas ar Krievijas iebrukumu Ukrainā saistītas sekas, un tādēļ daudzu ģimeņu stāvoklis ir pasliktinājies. Runājot par bērnu nabadzību Eiropas Savienībā, jānorāda: 2021. gadā aptuveni 24,4 % bērnu (18 gadu vecumu nesasnējušo) bija pakļauti nabadzības vai sociālās atstumtības riskam salīdzinājumā ar 21,1 % pieaugušo (18 gadus veco un cilvēku vecumā virs 18 gadiem) ⁽³²⁾. Jaunākie dati liecina, ka 2021. gadā 20 % jauniešu vecumā no 15 līdz 29 gadiem bija pakļauti nabadzības riskam, savukārt visu ES iedzīvotāju nabadzības riska rādītājs bija 17 % ⁽³³⁾. ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas dati turklāt liecina, ka 2022. gadā no bada pasaulē cieta vēl par 122 miljoniem cilvēku vairāk nekā 2019. gadā un ka Eiropā mazinās nodrošinātība ar pārtiku ⁽³⁴⁾.

⁽³¹⁾ Skatīt arī "Stiprināt multilaterālismu un starptautiskos pamatprincipus, lai saglabātu uz noteikumiem balstītu kārtību strauji mainīgā pasaulē – pilsoniskās sabiedrības ieguldījuma ANO sistēmā nozīme".

⁽³²⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20221027-2>.

⁽³³⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_LI02_custom_5706066/default/table?lang=en.

⁽³⁴⁾ <https://www.fao.org/3/cc3017en/online/state-food-security-and-nutrition-2023/food-security-nutrition-indicators.html>.

Centieni veicināt lielākus ieguldījumus cilvēkos un infrastruktūrā

4.12. Ilgtspējīgas attīstības mērķi lielā mērā ir programma, kas paredz ieguldījumus cilvēkkapitālā (veselībā, izglītībā, sociālajā aizsardzībā) un fiziskajā infrastruktūrā (elektrifikācija, tīra enerģija, digitālā infrastruktūra). Šā iemesla dēļ Eiropas Savienībai ir vajadzīga plaši izvēsta pieeja, kas novirza publisko un privāto investīciju plūsmas uz ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu. Tāpēc ir vajadzīga saskaņota un uzlabota valstu līmeņa plānošana, regulējums, ziņošana un pārraudzība. Arī šajā saistībā Eiropas pusgada saskaņošana ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem varētu būt efektīvs veids, kā veicināt jaunu ilgtspējīgu un iekļaujošu ekonomikas modeli ⁽³⁵⁾.

4.13. Sabiedrības atbalstu ilgtspējīgas attīstības mērķiem var arī palielināt, norādot uz ciešo saikni starp ilgtspējīgas attīstības politiku un labklājību, veselīgu ekonomiku, tiesiskumu, pamattiesībām, t. i., sabiedrības ilgtermiņa labklājības pilāriem. Svarīgi ir skaidri informēt par to, kā ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšana pozitīvi ietekmēs dažādas sabiedrības grupas. It īpaši ir būtiski parādīt, kā ilgtspējīgas attīstības mērķi rada vērtību uzņēmumiem, piemēram, tādu kā ieņēmumu radīšana ar tirgus diferenciaciju, investoru intereses piesaistīšana un piegādes ķēdes noturības palielināšana ⁽³⁶⁾.

4.14. Vienkāršs ilgtspējīgas attīstības mērķu nozīmes skaidrojums un ieguvumu atspoguļojums var sekmēt sabiedrības atbalsta palielināšanu. Izpratne par IAM nozīmību sākas ar formālo vai ikdienējo izglītību ⁽³⁷⁾. Pienācīgi jāreaģē uz viltus ziņām, kas saistītas ar Programmas 2030. gadam negatīvo ietekmi. Tā kā izkropļoto vēstījumu par ilgtspējīgas attīstības negatīvo ietekmi izplata populistu kustības, kas popularizē savvēstības teorijas, un it īpaši galēji labējās politiskās partijas, ir ārkārtīgi svarīgi īstenot proaktīvu un uz faktiem balstītu komunikācijas stratēģiju, jo gaidāmas EP vēlēšanas.

4.15. Vēl viena iespēja, kā vairot sabiedrības atbalstu ilgtspējīgas attīstības mērķiem, ir panākt, ka cilvēki redz ne tikai izmaksu, bet arī ieguvumu, ko sniedz pārkārtošanās uz zaļāku, taisnīgāku un pārtikušāku pasauli, proporcionālu sadali. Turklāt, lai iegūtu cilvēku uzticēšanos, dalībvalstīm un Eiropas Savienībai ir jāpierāda sava spēja garantēt, ka šāda sadale tiek faktiski nodrošināta. Nav pieļaujams, ka uzņēmumi, darba ņēmēji vai pārējā sabiedrības daļa nespēj segt pārkārtošanās izmaksas.

Ārējā perspektīva: multilaterālisms un zaļā diplomātija

4.16. Eiropas Savienībai bija svarīga loma centienos panākt ilgtspējīgas attīstības mērķu izvirzīšanu un tai tagad vajadzētu uzņemties vadošo lomu centienos veicināt spēcīgāku globālo apņēmību sasniegt šos mērķus. 2023. gada IAM samītā, COP28 un 2024. gada Nākotnes samītā Eiropas Savienībai vajadzētu savus diplomātiskos pūliņus saskaņot ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem/zaļo kursu.

4.17. Tā kā valstis ar zemiem un vidējiem ienākumiem saskaras ar lielām fiskālās telpas problēmām un tām nav piekļuves starptautiskam kapitālam, ko tās varētu ieguldīt Programmā 2030. gadam, Eiropas Savienībai būtu jāīsteno un jāpastiprina saistības, ko tā uzņēmas COP27 un G20 samītā Bali, un jāatbalsta ANO ģenerālsekretāra aicinājums slogu, kuru rada nepieciešamība finansēt pielāgošanos klimata pārmaiņām un zaudējumu un kaitējuma izmaksas, sadalīt starp valstīm, kam jāuzņemas lielākā vaina šo pārmaiņu izraisīšanā. Līdztekus ievērojamai ilgtspējīgas attīstības mērķu finansējuma palielināšanai, uzlabojot daudzpusējo attīstības banku aizdošanas spējas, Eiropas Savienībai būtu jārosina veikt būtisku pasaules finanšu arhitektūras un starptautisko iestāžu, tostarp Apvienoto Nāciju Organizācijas, Pasaules Bankas un SVF reformu. Veicot drosmīgus pasākumus, kuru mērķis ir stiprināt ilgtspējīgas attīstības mērķu starptautisko finansēšanu un pilnveidot ANO sistēmu, ES var piesaistīt citas valstis savām vērtībām, kuru centrā ir cilvēka cieņa, brīvība, demokrātija un tiesiskums.

4.18. EESK arī mudina veltīt vairāk pūļu, lai pēc iespējas ātrāk, bet ne vēlāk kā 2030. gadā sasniegtu mērķi 0,7 % no nacionālā kopprodukta atvēlēt oficiālajai attīstības palīdzībai, kas veicinātu jaunattīstības valstu ekonomisko attīstību un labklājību. Tas attiecas gan uz ES, kā arī uz dalībvalstu līdzekļiem.

⁽³⁵⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "EESK ieteikumi nopietnai Eiropas pusgada reformai" (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 228, 29.6.2023., 1. lpp.).

⁽³⁶⁾ UNDP (nav pieejams). *SDG Accelerator. Business and the SDGs*, <https://www.undp.org/sdg-accelerator/business-and-sdgs>.

⁽³⁷⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Palielināt jauniešu iespējas ar izglītību panākt ilgtspējīgu attīstību" (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 100, 16.3.2023., 38. lpp.).

Negatīvas plašākas starptautiskas ietekmes samazināšana līdz minimumam

4.19. Eiropas Savienībā vērojama patērētāja ievērojama negatīvu ietekmi uz vidi un pasaules sabiedrību. Nesen ES, it īpaši sadarbībā ar partnervalstīm izstrādājot pārkārtošanās koncepcijas, pastiprināja centienus uzraudzīt un ierobežot negatīvu plašāku starptautisko ietekmi, ko rada ilgtspējīgas piegādes ķēdes. Stingri divpusējie tirdzniecības nolīgumi, kas ir ES un trešo valstu interesēs, ir svarīgi, un tajos būtu jāiekļauj ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem saistītas savstarpīguma klauzulas, ne tikai lai nepieļautu plašāku ietekmi un palīdzētu citām valstīm paaugstināt savus standartus, bet arī lai šie nolīgumi būtu taisnīgi pret ES uzņēmumiem un nozarēm, it īpaši primāro sektoru, kas cenšas sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus.

4.20. Eiropas Savienībā pašlaik apspriestie tiesību akti būtu jāuzskata par efektīvām iespējām paātrināt ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam mērķu sasniegšanu. Priekšlikums direktīvai par uzņēmumu pienācīgu rūpību attiecībā uz ilgtspēju (CSDDD⁽³⁸⁾), priekšlikums aizliegt produktus, kas ražoti, izmantojot piespiedu darbu⁽³⁹⁾, un to ieteikumu izpilde, kuri minēti paziņojumā par pienācīgas kvalitātes nodarbinātību visā pasaulē⁽⁴⁰⁾, var sekmēt attiecīgi 12. un 8. IAM sasniegšanu. Jāatzīmē arī, ka Iepakojuma un izlietotā iepakojuma regulai un Energoefektivitātes direktīvai būs pozitīva ietekme uz ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu un negatīvu plašāku ietekmi. Visbeidzot EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai un tās globālajiem partneriem ir jāuzņemas vadošā loma ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam īstenošanā un ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā. Eiropas Savienībai būtu jāturpina centieni starptautiskā līmenī un jācenšas pastāvīgi uzlabot atbalstošus nolīgumus, piemēram, tādos kā ANO Vadošie principi uzņēmējdarbībai un cilvēktiesībām.

Briselē, 2023. gada 25. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Oliver RÖPKE

⁽³⁸⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Obligāta pienācīga pārbaude" (izpētes atzinums) (OV C 429, 11.12.2020., 136. lpp.), Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par uzņēmumu pienācīgu rūpību attiecībā uz ilgtspēju un ar ko groza Direktīvu (ES) 2019/1937" (COM(2022) 71 final) (OV C 443, 22.11.2022., 81. lpp.).

⁽³⁹⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Tādu produktu aizliegšana Savienības tirgū, kas izgatavoti, izmantojot piespiedu darbu" (COM(2022) 453 final) (OV C 140, 21.4.2023., 75. lpp.).

⁽⁴⁰⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pienācīgas kvalitātes nodarbinātība visā pasaulē" (COM(2022) 66 final) (OV C 486, 21.12.2022., 149. lpp.).